№ 162 Սեպտեմբերի 1 (13) 1881 Սեպտեմբերի 1 (13) № 162

ՏԱՍՆԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

Տարեկան գինը 10 րուբլ. կէս տարվանը 6 րուբլ:
Առանձին համարները 5 կոպէկով:
Թիֆլիսում գրվում են միմիայն խմբագրատան մէջ.
Օտարաքաղաքացիք դիմում են ուղղակի
Тифлисъ. Редакція «Мшакъ»

ՄՇԱԿ

Խմբագրատունը բաց է առաւօտեան 10—2 ժամ
(Բացի կիրակի եւ տօն օրերից)
Յայտարարութիւն ընդունվում է ամեն լեզւով:
Յայտարարութիւնների համար վճարում են իւրաքանչիւր բառին 2 կոպէկ:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Ո՞ւր է այն ձայնը:—ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ. Նամակ Ալէքսանդրապօլից. Նամակ խմբագրին. Ներքին լուրեր.—ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ. Ֆրանսիա. Ամերիկա. Նամակ Թիւրքիայից.—ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ.—ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ.

ՈՒՐ Է ԱՅՆ ՁԱՅՆԸ

Շատ տեղերից ստանում ենք նամակներ, որոնց մէջ մեզ առաջարկում են հետեւեալ հարցը: „Արդեօք ե՞րբ կը յայտնէ „Մշակի“ խմբագրութիւնը իր առաջնորդող յօդուածով մի վճռական խօսք այն տարաձայնութիւնների, անհամաձայնութիւնների, երկպառակութեան, կռիւների ու յարձակմունքների մասին, որոնք տեղի են ունենում Կ. Պօլսի Միացեալ Ընկերութեան առիթով, ե՞րբ պէտք է „Մշակը“ ասի իր վերջին խօսքը, որպէս զի մենք էլ իմանանք, ինչպէս վերաբերվենք դէպի յիշեալ ընկերութիւնը:“

Խոստովանվում ենք, ոչ մի լրագիր հայերի մէջ չէ եղել, որ „Մշակի“ պէս այդքան բարձր պահած լինէր հասարակական ամէն երեւոյթների անխնայ քննադատութեան, անողորմ անձնաքննութեան դրօշակը,—բայց ուրիշ կողմից թո՛ղ ամէն մտածող հայ, որի համար մեր լրագրի կարդալը տասը տարվայ ընթացքում փոքր ի շատէ սովորութիւն է դարձել, ձեռքը սրտի վրա դնի և խոստովանվի՝ „Մշակը“ չէ՞ր արդեօք որ շատ դիպուածներում, ընդդէմ դարեւոր նախապաշարմունքների, մենակ, անվախ հանդէս էր դուրս գալիս՝ միութիւն և սէր քարոզելով: Մենք չէ՞ինք, որ մեր ցրված, միմեանց հակառակ երիտասարդ ոյժերը համոզում էինք միանալ, մեր միմեանցից անջատված ընկերութիւններին քարոզում էինք մի մարմնի մէջ ձուլվել. մենք չէ՞ինք, որ միշտ, երբ ծնվում էր մի նոր ընկերութիւն Թիֆլիսում, թէ Կ. Պօլսում, ասում էինք՝ միացէք հինի, եղածի հետ, փոխանակ նորը հիմնելու. մենք չէ՞ինք որ միշտ, երբ մի հարուստ կտակում էր իր կարողութիւնը, կամ նուիրում էր մի գումար մի նոր դպրոց հիմնելու համար, կրկնում էինք որ հարկաւոր չէ բազմացնել հիմնարկութիւնները, այլ պէտք է ոյժ տալ եղածներին, եթէ ոչ նորն էլ թոյլ կը լինի, հինն էլ. մենք չէ՞ինք որ խորհուրդ էինք տալիս մեր բարձր ուսում ստացածներին, փոխանակ իրանց դասակարգից դուրս գալու, և քաղաքներում գետեղվելու, վերադառնալ իրանց գիւղը և լինել լուսաւորված գիւղացիներ, միանալ կրկին այն ամբոխի հետ, որից դուրս են եկել, որոնց զաւակներն են նրանք, գործել ժողովրդի համար, որին պատկանում են. մենք չէ՞ինք, որ անդադար յիշեցնում էինք, թէ մեծ վտանգ է սպառնում հայութեանը, եթէ հայը թողնի իր հայրենի հողը, անդադար գաղթի իր հայրենիքից, ուրեմն քարոզում էինք միութիւն մարդու հողի հետ. մենք չէ՞ինք վերջապէս, որ աղաչում էինք հային միանալ իր այլակրօն հայի հետ, լինի նա կաթոլիկ, բողոքական թէ մահմետական, ազգութեան գաղափարի մէջ, մոռանալով դարեւոր կրօնական ապարդիւն թշնամութիւնները.....

Կան, ուրեմն, մեր հասարակութեան մէջ երեւոյթներ, որոնց վերաբերութեամբ մենք անխնայ քննադատող էինք և միշտ կը լինենք, կայ, ուրիշ կողմից հասարակական երեւոյթների մի ամբողջ շարք, որտեղ կողմ դնելով անխնայ, խիստ քննադատութիւն, մաղձոտ կրիտիկա, պէտք է բարձրացնել միութեան դրօշակը:

Մեր ամբողջ հայոց հասարակութիւնը մենք կը բաժանենք երեք որոշ բաժինների վրա:

Առաջինը, և դա կազմում է մեզանում ահագին մեծամասնութիւն, բաղկացած է եսական, անտարբեր, իրանց համար ապրող, շատ անգամ մայրենի լեզու չիմացող, ազգի, հասարակութեան վրա չը մտածող, միմիայն իրանց փորի, իրանց անձնական կեանքի վրա հոգ տանող անձինքներից: Սրանց մէջ կայ և անգրագէտ երկրագործ, և անփոյթ արուեստաւոր, և տգէտ վաճառական և իր ծուխի մասին անհոգ հոգեւորական և ունեւոր ընտանիքի տէր, և հարուստ կապիտալիստ և անտարբեր պաշտօնեայ.... Սրանց դէմ, որպէս անշարժ, հասարակութեան առաջադիմութեան համար ապարդիւն ոյժի դէմ, մեզ չէ գործածել խիստ, անողորմ, անխնայ քննադատութիւն, նրանց իրանց անտարբերութենից, ապարդիւն գոյութենից, անշարժութենից սթափեցնելու համար:

Հասարակութեան երկրորդ մասը, որ բաղդատրապէս աւելի փոքրաթիւ է, ոչ թէ միայն ապարդիւն է, բայց և վնասակար. սրանք հարստահարողներ են, յափշտակիչներ են, վաշխառուներ են. սրանց թւում ամէն դասակարգի և կոչման մարդիկ կարող են լինել: Սրանց ոչ թէ միայն պէտք է քննադատել, այլ նրանց վրա պէտք է յարձակվել, նրանց խայտառակել:

Կայ վերջապէս մեր հասարակութեան մէջ մի երրորդ բաժին, որ կազմված է գործողներից: Նրանք ունեն, այո՛, մեծ պակասութիւններ, գործում են մեծ սխալներ, շատ անգամ չը գիտեն զսպել իրանց կրքերը, գուցէ պատահում է որ գործում են և աններելի զեղծումներ,—բայց այնուամենայնիւ դրանք մեր միակ գործիչներն են, մեր միակ առաջադէմ կուսակցութիւն են, հասարակութեան այն մասը, որի վրա է հայութեան ամբողջ յոյսը: Դրանք մտքի գինուորներ են՝ մեր այլ և այլ ընկերութիւնների ղեկավարները, մեր դպրոցների վարժապետներն ու վարժուհիները, մեր գրողներն ու խմբագիրները, մեր թարգմանիչները, մեր քարոզիչները, մեր դերասանները: Մի խօսքով այն բոլոր մարդիկ, որոնք ապրում են մտաւոր կեանքով, որոնց կոչումն է գիտակցաբար թէ անգիտակցաբար, այսպէս թէ այնպէս միտք, լոյս տարածել ազգի մէջ:

Խոստովանվեցէք, որ սրանց վրա, որքան էլ նրանք խոշոր պակասութիւններ ունենային, վերին աստիճանի անարդար կը լինէր յարձակվել նոյն անխնայ ձեւով, նոյն չափով, որով յարձակվում ենք անտարբերների վրա, բայց մանաւանդ յափշտակիչների կամ ազգը քանդողների վրա:

Չը մոռանանք որ նախ մտաւոր գործողները շատ քիչ են թւով առհասարակ ամէն հասարակութեան մէջ, բայց մանաւանդ մեզանում և երկրորդ որ ամէն բանի համար իր ժամանակը կայ....

Լինում է խաղաղ ժամանակ, երբ կատարվում է պատրաստական աշխատանք: Այդ ժամանակ քննադատեցէք ամէն բան, յարձակվեցէք ամէն տգեղ երեւոյթի վրա, մինչև անգամ աւելի անխնայ խստութեամբ մտաւոր գործիչների վրա, հետեւելով այն սկզբունքին, թէ ում աւելի տուած է, նրանից աւելի էլ կը պահանջվի:

Բայց կան րոպէներ ազգերի կեանքի մէջ, երբ հարկաւոր է ոչ թէ կրիտիկա, յարձակմունք, կամ մեղադրանք, այն էլ հասարակութեան մէջ միակ գործող ոյժերի դէմ,— այլ հարկաւոր է միութիւն և սէր, հարկաւոր է մոռանալ բոլոր թշնամութիւնները և ձեռք ձեռքի տուած ընթանալ ընդհանուր գործի աջողութեան համար: Այդ տեսակ ժամանակ, մի ազգի, մի հասարակութեան ճ գ ն ա ժ ա մ ի, նրա լինելու կամ չը լինելու րոպէներում, վեր կենալ, աջ ու ձախ յարձակմունք և մեղադրանք թափել՝ կը նշանակէ ջլատել ընդհանուրի ոյժերը, վնասել ամբողջ գործին, երկպառակութիւն սերմանել, մեռցնել, փոխանակ կենդանացնելու:

Կան րոպէներ, երբ ուշ է քննադատել, իսկ կատարելապէս անտեղի և անտակտ է յարձակվել և մեղադրել: Պէտք է օգուտ քաղել այն ոյժերից, որոնք կան, լաւ են նրանք, թէ վատ:

Հիմա Թիւրքաց հայերի համար այդ տեսակ ճգնաժամ է: Հիմա, երբ վճռվում է հայոց խնդիրը, երբ այդպէս էլ Թիւրք կառավարութիւնը աշխատում է երկպառակութիւն ծագեցնել կաթոլիկ և լուսաւորչական հայերի մէջ, երբ նոյն իսկ լուսաւորչական հայերի մէջ գցում է երկպառակութեան սերմը, թշնամացնելով Ներսէս պատրիարքին Կիլիկիայի կաթողիկոսի հետ, երբ աշխատում է Հայաստանցի բնիկ երկրագործ տարրը ճնշել քիւրդերի ձեռքով, —հիմա ժամանակ չէ հայ առաջադէմ, միակ գործող կուսակցութիւնների և անհատների մէջ հին հաշիւները տեսնել, նոր թշնամութիւններ յարուցանել, մեղադրանք և յարձակմունք թափել միմեանց գլխին: Հիմա մեր բոլոր գործողները, մեր բոլոր մտաւոր գինուորները պէտք է միմեանց աջակցեն, միմեանց հասկանան, միմեանց օգնեն, միմեանց մէջ ձեռք ձեռքի տուած ընթանան, միմեանց ներեն փոխադարձ պակասութիւնները, միմեանց ձայնակցեն, մոռանալով հինը, զգուշանալով նոր երկպառակութիւններ ծնեցնելուց:

Այժմ հայերիս համար հարկաւոր է մի զօրեղ, հեղինակաւոր հովուի, առաջնորդի որոտալից, բայց քաղցր ձայն, որ ահագին բարձրութեան ազգային մի ամբիոնից, դիմելով բոլոր հայ կուսակցութիւններին, դաւանութիւններին, դասակարգերին, ընկերութիւններին, բոլոր մտաւոր գինուորներին, բոլոր անհատներին՝ արտասանէր սիրոյ և միութեան այդ հաշտեցնող, Աստուածային խօսքերը «խաղաղութիւն ամենքին:»

Բայց ո՞ւր է այդ ձայնը:

Գ. Ա.

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՆԱՄԱԿ ԱԼԷՔՍԱՆԴՐԱՊՈԼԻՑ

24 օգոստոսի

Մեզանում ամենայն մի քաղաքային տնտեսական հարց յառաջ է գնում դանդաղ և յամրաշարժ քայլերով, ամենայն մի հասարակական գործ կաշկանդվում է և անդամալուծվում անպասելի խոչընդոտներով շնորհիւ մեր անհոգ և անպարտաճանաչ հասարակական գործողների: Անդադար յառաջ են գալիս մեզանում քաղաքապատկան հարցեր և խնդիրներ մէկը միւսի ետևից, զոր. ինչպէս՝ «միջնակարգ դպրոցի» հարց «քաղաքային վարչութեան» հարց, «մատենադարան—ընթերցարանի» հարց և պահանջներ, (միթէ կը պակասի մի համար հոգսեր ու պահանջներ.) Բայց այս բոլոր հարցերը ձգձգվում են ամիսներով ու տարիներով և, վերջ ի վերջոյ մնում են մի և նոյն խճճված հարցերը:

Բերենք այստեղ և մի քանի շօշափելի ապացոյցներ հաստատելու մեր ասածները:

Դժուար թէ ճարվի «Մշակի» ընթերցողների մէջ մի այնպիսի բէխաբար, որ քանիցս անգամ կարդացած չը լինի այս լրագրի էջերում թէ մենք, ալէքսանդրապօլցիքս տասը տարի է ինչ ցանկանում ենք ունենալ մի «միջնակարգ դըպրոց» և դեռ ես չենք կարողացել իրագործել մեր այդ ցանկութիւնը: Այո՛, այս դպրոցի մասին այնքան գրվեցաւ, որ ձանձրացաւ և գրողը և ընթերցողը: Սա մի հին և մաշված ապացոյց է, որ յայտնի է «Մշակի» ընթերցողներին իր բոլոր մանրամասնութեամբ, վասնորոյ թողած այս «դպրոցական խնդիրը», ես դիմում եմ մի աւելի նոր և թարմ ապացոյցի ես առաւել յայտնի կերպով պարզելու յարգելի ընթերցողներին մեր քաղաքային գործոց ղեկավարների աններելի թուլութիւնները:

Երկու ամսից աւելի է ինչ «Մատենադարան ընթերցարանի» խնդիրը յանձնված է տեղւոյս հասարակութեան կողմից պ. պ. դէպուտատներին, բայց մինչև այսօր մեր թաղապետական ժողովը չէ դարձրել այդ կարեւոր հարցի վրա պատշաճաւոր ուշադրութիւն: Չը նայելով, որ մեր թաղապետներից ոչ ոք «քաղաքային ընթերցարան» ունենալու սկզբունքին հակառակ չէ և մինչև անգամ շատերը նրանցից շատ լաւ հասկանում են այդ օգտաւէտ հիմնարկութեան կարեւորութիւնը,—այնուամենայնիւ, այդ հարցը հազիւ թէ շարժվել է յառաջ մի քայլաչափ: Զարմանալի է շատ մեր հասարակական գործիչների ցոյց տուած դանդաղկոտութիւնը այս հարցի վերաբերութեամբ: Ամեն անգամ նրանցից մի քանիսներին յիշեցնելիս կամ դրդելիս լսում ես միշտ մի և նոյն պատասխանը՝—«դեռ հարկաւոր հարցեր կան քննելու, դեռ հարկաւոր խնդիրներ կան տնօրինելու»: Ի՞նչ նշանակութիւն ունի ուրեմն, դրանց կարծիքով, ընթերցարանական հիմնարկութիւնը այս կամ այն փոքր ի շատէ զարգացած հասարակութեան մտաւոր ինքնակրթութեան նկատմամբ, և որքան արժանաւորութիւն, դրանց կարծիքով, մի այդպիսի հիմնարկութեան մասին մտածված խնդիրը: Երեւի, մեր հասարակական պահանջների շարքի մէջ, մի կողմնակի, գուցէ և մի անհարկաւոր պահանջ մեր պ. պ. թաղապետների կարծիքով: «Մատենադարան—ընթերցարանի» հարցի մասին նրանց ցոյց տուած սառն վարմունքը

իրաւունք է տալիս ինձ հանել մի այսպիսի եզրակացութեան։

Առհասարակ մեզանում երեւում է մի տեսակ տխուր երեւոյթ միակողմանի ձգտման, միակողմանի յառաջընթացութեան։ Մեր հասարակութիւնը իր հասարակական գործիչների մեծամասնութեամբ գտնվում է դեռ ևս զարգացման այն առաջնակարգ պերիօդի մէջ, որ բացի դըպրոցներից, ընդունակ չէ ճանաչելու ոչ մի այլ կրթողական միջոց մտաւոր ինքնակրթութեան և յառաջադիմութեան։ Մենք սովոր ենք առհասարակ մի տենդային յափշտակութեամբ բացականչել միայն մի բան՝— «դպրոց, դպրոց և միայն դպրոց»։ Իսկ թատրոն, իսկ գրականական երեկոներ, դասախօսութիւններ, ընթերցարաններ և այլ սրանց նման կրթողական հիմնարկութիւններ չունեն մեր հասարակութեան համար ոչինչ գնահատութիւն իրանց բոլոր զարգացնող և բարոյականացնող նշանակութեամբ։

Մեր հասարակութիւնը դեռ ևս չէ ըմբռնել այս ամենահասարակ ճշմարտութիւնը թէ՝ դըպրոցները եթէ անհրաժեշտ են՝ մատաղ սերունդի կրթութեան համար, ընթերցարանական հիմնարկութիւններն էլ ոչ պակաս անհրաժեշտ են՝ թերուս հասակաւորների ինքնուրոյն զարգացման համար։ Իսկ Անդրկովկասի բոլոր քաղաքների մէջ ոչ մի քաղաք չէ ներկայացնում թերուս և անզարգացած հասակաւորների մի այնպիսի մեծ քանակութիւն, որքան Ալէքսանդրապօլը։ Անկարելի է աչքաթուփ անցկենալ և չըտեսնել բազմութիւնը այն երիտասարդների, որ կազմում է արդէն մեր քաղաքում մի մեծաքանակ տարր և որի համար ընթերցանութեան պահանջը դարձել է արդէն մի ամենակարեւոր մտաւոր պահանջ։ Կորել, անհետացել է արդէն այն դժոխային խաւար ժամանակը, երբ ընթերցասէրին անուանում էին այստեղ «տիրացու» կամ «վարդապետացու», իսկ լրագրութեամբ հետաքրքրվողի ճակատին «ազգասէր» սխողոմ էին դըրոշմում։ Թէ որքան զարգացել է այստեղի երիտասարդների մէջ ընթերցասիրութեան ճաշակը, պարզ երեւում է այդ մի սովորական յաճախ կրկնվող երեւոյթից։ փօստատանից լրագիր ստանալու օրերը պէտք է տեսնել թէ որքան երիտասարդական խմբակներ հաւաքված նոյն իսկ փօստատան չինութեան առաջ կարդում են լրագիրներ մի այնպիսի ագահութեամբ, որ յատուկ է միայն մտաւորական քաղցածներին։ Բըթամիտ հին սերունդի վրա անգամ ունենում է իր բարոյական ճնշումը նոր սերունդի այդ գովելի օրինակը, և արթնացնում նրանց մէջ եթէ ոչ սէր, գոնէ հակումն դէպի լրագիրների կենդանի, ժամանակակից խօսքը և ընթերցանութիւնը։

Այս բոլոր մխիթարական երեւոյթների նկարագրութիւնից յետոյ, թող հիմա ինքը՝ ընթերցողը ենթադրէ՝ թէ որքան կարեւոր է հիմնել մեր քաղաքում մի «Մատենադարան-ընթերցարան», որից ստանալի օգուտները կարող է խոստովանվել ամենայն մի անհատ, որ գիտէ գնահատել այսպիսի կրթողական հիմնարկութիւնը։

Եւ մեր ուրիշ ո՞ր մէկ հասարակական հիմնարկութիւնից մենք կարող ենք սպասել այն մտաւորական նպաստը, որը մատակարարելու է մեզ «քաղաքային-ընթերցարանը»։

Դպրոցներից.... բայց նրանք, ինչպէս ասացի, ծառայում են մի այլ նպատակի՝ մատաղ սերունդի կրթութեան գործին։ Իսկ բացի դպրոցներից մենք չունենք և ոչ մի հաստ, մտաւորապէս և բարոյապէս զարգացնող, ընդհանրական հիմնարկութիւն։ «Կլուբից» գուցէ կասեն մեզ մի քանի տգէտներ։ Այդպէս ասողներին և թիւր դատողների դէմ մենք ունենք միայն մի պատասխան։ Այն հասարակական հիմնարկութիւնը, որ ծառայում է, ըստ մեծի մասին, թուղթ խաղալու, արբեցութեան և կաքաւելու, չունի իրաւունք անուանվել կրթող հիմնարկութիւն, այլ միմիայն անբարոյականացնող։

Միայն քաղաքային «Մատենադարան ընթերցարանը» մի չափաւոր անդամակցական վճարով կարող է, մեր կարծիքով, դառնալ հասարակական մտաւոր ինքնակրթութեան և զարգացման զօրեղ միջոց և բաւականութիւն տալ քաղաքի ընթերցասէր դասակարգի բարոյական պահանջին...

Տեղացի

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐԻՆ

—

Մանգլիս, օգոստոս 24

Համակրելով միանգամայն Վիէննայում հրատարակվող «Journal d'Orient» ֆրանսիական լրագրին և նրա մէջ արդէն լոյս տեսնված յօդուածների ուղղութեան, մենք ամարանոցում հաւաքեցինք 140 րուբլի հետեւեալ տիկիններից և պարոններից, որոնց անունների ցուցակը սրա հետ ուղարկում ենք «Մշակի» մէջ հրատարակելու։

Նիկողայոս Հայկազեանց 8 ր., Խաչատուր Արփանեանց 3 ր., Մարքար Լազարեանց 5 ր., Գասպար Տէր-Օհանեանց 10 ր., Արտէմ Սեանեանց 5 ր., Գրիգոր Տէր-Պետրոսեանց 2 ր., Եգօր Միրզոյեանց 5 ր., Եգօր Եղիազարեանց 5 ր., Արտէմ Քարտաշեանց 5 ր., Հայ ոմն 1 ր., Յովհաննէս Քամոյեանց 3 ր., Սերգէյ Մարքարեանց 1 ր., Կոստանդին Խիզանեանց 3 ր., Ար. Ադամեանց 1 ր., Աննայ Միրզոյեանց 1 ր., Ն. Խարլով 1 ր., Լ. Խարլով 1 ր., Կեկել Լումինեանց 3 ր., Տ. Ղուլիջանեանց 1 ր., Օր. Մ. Ղուլիջանեանց 1 ր., Մարիամ Մէլիք-Հայկազեանց 3 ր., Թինաթին Ջորաբեանց 1 ր., Մարիամ Քամոյեանց 1 ր., Մաթօ 1 ր., Սօփիա Մելեանց 3 ր., Գոլուխանեանց 3 ր., Ե. Մէլիք-Կարակօզեանց 1 ր., Սոփիա Ջիքախեանց 2 ր., Դարիեայ Միրզոյեանց 1 ր., Նինօ Գիզաբեանց 1 ր., Լիզա Ազաբարեանց 3 ր., Մարիամ Միրումեանց 1 ր., Մարիամ Ջիթախեանց 5 ր.՝ Աննա Ջիթախեանց 5 ր., Նիկողայոս Ջահրաբեանց 5 ր., Շաշինկա Քարտաշեանց 3 ր., Եփեմիա Թեմուրազեանց 2 ր., Եղիսաբէթ Բարխուդարեանց 1 ր., Տ. Ադամեանց 1 ր., Անյայտ ոմն, 2 ր., Մելանիա Ծերեթելեան 1 ր., Սոփեա Անտօնեան 2 ր., Արշակ Մելեանց 1 ր., Արտէմ Նարինեանց 2 ր., Յովհաննէս Լումինեանց 5 ր., Եփեմիա Եղիազարեանց 3 ր., Նատալիա Մարքարեան 1 ր., № № 1 ր., Խ. Տէր Իսահակեանց 5 ր., Մարիա Տէր Իսահակեանց 5 ր., Նատալիա Տէր-Յովհաննիսեանց 2 ր., Յակոբ Տէր-Ստեփանեանց 2 ր., ընդամենը մէկ հարիւր քառասուն րուբլի։

Նատալիա Տէր-Յովհաննիսեան, Գասպար Տէր-Օհանեանց

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

—

Ստացանք «Ժուռնալ դ'Օրիանի» համար։ Մոսկվայից, պ. Աւետիս Քալանթարեանցից 4 ր., Կիսլովոդսկից, պ. Ալ. Նազարեանցից 8 ր., Ռոստովից, (Դօնի վրա) 6 րուբլ հետեւեալ անձինքներից, որոնցից իւրաքանչիւրը տուել է մի րուբլ. Գալուստ Անպէտքով, Սիմէօն Եազուբեանց, Սամսոն Հախումեանց, Աբբաս Կուլի Ջարգարով (պարսիկ), Մարտիրոս Տէր-Աստուածատուրեանց և Թէոդորոս Եազուբեանց։ Վերջապէս Կարակուրտից, բժիշկ Միրիմանեանից ստացանք 4 րուբլ։ Ընդամենը կանի 22 րուբլ, իսկ նախկին 153 րուբլ գումարի հետ կանի 175 րուբլ։

—

Ստացանք դարձեալ «Ժուռնալ դ'Օրիան» լրագրի համար 6 րուբլ, որից 2 ր. տուել է Ալէքսէյ Տէր-Մկրտչեանց, 4 ր. Նինօ Տէր-Ղազարեանց։ Առաջվայ փողերի հետ կանի 181 րուբլ։

—

Ընդամենը «Ժուռնալ դ'Օրիան» լրագրի համար ստացած ենք 321 րուբլ։

—

Այս ամիսը ԹԻՖԼԻՍՈՒՄ լինելու հնագիտական ժողովի համար արդէն հաւաքվում են այլ և այլ տեղերից գիտնականներ։ Բայց լսում ենք, թէ չը նայելով որ յայտնված է եղել, որ ժողովը եկող գիտնականները երկաթուղիներում իրաւունք կունենան տեղերի կէս գինը վճարել, երկաթուղիների վարչութիւնները ամեն տեղ անտես են անում նրանց ներկայացրած անդամական տոմսակները, ասելով թէ «մեզ ոչինչ յայտնի չէ ժողովի մասին» և առնում են գիտնականներից տեղերի ամբողջ գինը։ Թիֆլիս գալով, մեր ուսումնական հիւրերը մոլորված են մնում, ոչ ոք նրանց չէ ընդունում, նրանց համար պատրաստված չեն սենեակներ հիւրանոցներում, նրանք չը գիտեն, ում դիմեն, ինչ հիւրանոց գնան։ Վերջ ի վերջոյ նրանք գընում են առաջին պատահած հիւրանոց, որտեղ ամեն բանի համար պէտք է վճարեն, չը նայելով որ նրանց խոստացած էր անվարձ սենեակ։

—

Հայր Խորէն Ստեփանէ Թիֆլիսի մէջ մի քանի օր մնալով, ուղեւորվեց դէպի Էջմիածին։ Նա խնդրեց մեզ յայտնել որ «Ժուռնալ դ'Օրիան» լրագրի համար ստացել է փող հետեւեալ պարոններից. այդ փողը նա արդէն կանխիկ վճարած էր Վիէննայի լրագրին, Աւստրիայի մայրաքաղաքում անցնելու ժամանակ։ Բաթումի մէջ պ. Մէբուրնութեանից նա ստացել է 8 րուբլ, Փոթիում Գէորգ քահ. Գնունուց 8 ր., Յովհաննէս Հասան-Ջալալեանից 8 ր., Ասատուր Ագաբեանից 8 ր., Էլիզբար Բաքալեանից 8 ր., Թիֆլիսում Յակոբ Տէր-Յովհաննէսեանից 4 ր., Ախալցխայում Գրիգոր Ղազարեանից և Ճարակեանից, իւրաքանչիւրից 8 րուբլ։

—

ՄՕՍԿՎԱՅԻՑ մեզ գրում են։ «Մեր կովկասեցի ուսանողները կարծելով թէ համալսարանական դասախօսութիւնները ուշ կը սկսվեն, դեռ չեն հաւաքվել Մօսկվա։ Լաւ կը լինէր, որ շըտապէին, որովհետև օգոստոսի 21-ին «Московскій Листокъ» լրագրի № 16 մէջ կարդացինք Մօսկվայի համալսարանի րէկտորի կարգադրութիւնը, որով դասախօսութիւնները սկսվում են օգոստոսի 24-ին։»

—

Մեզ գրում են ՍՂՆԱԽԻՑ. «Այս օրերս իմացվեցաւ որ Սղնախի շրջակայ գիւղերից մի քանիս կարկուտից մեծ վնաս են կրել։ Այսպէս, ուրեմն, խաղողը, մի կողմից մոխրից, միւս կողմից էլ կարկուտից վնասվելով, այս տարի գինին զգալի կերպով կը թանգանայ մեզանում։»

—

ՄՕԶԴՕԿԻՑ մեզ գրում են։ «Պետրոս Գանջումեան մի չքեղ օրիորդական դպրոց է կառուցանում Մօզդօկում և մօտ օրերս պարոնը մեր երկսեռ դպրոցին 10 հազար րուբլ նուիրեց։ Անզաւակ լինելու պատճառով իր մահից յետոյ բոլոր կայքը խոստանում է կտակել հայոց երկսեռ դպրոցին։ Պ. Գանջումեան ունի երկու մեծ մագազիններ և երկյարկանի երկու մեծ, գեղեցիկ տներ։ Ասում են այդ կայքից տարեկան եկամուտը հասնում է 50 հազար րուբլ գումարի։ Դպրոցներում պէտք է դասատուութիւն անեն համալսարանական ուսուցիչներ, մեծ ռոճիկով, դասատուութիւնը պէտք է լինի հայերէն լեզուով։ Տղայոց դպրոցը կը կրէ իր անունը, Պետրոսեան դպրոց, իսկ օրիորդականը իր ամուսնու անունը, Նունէեան դպրոց։»

—

Հալաբարի թաղից մեզ հաղորդում են հետեւեալը։ «Անցեալ շաբաթ Հալաբարի Զ. եկեղեցում ննջեցեալ է եղել։ Ննջեցեալի տէրը, չըքաւոր մարդ լինելով, հրաւիրել է մի վարդապետին, վերջին հանդէսը կատարելու։ Եւ ահա դիակի առջև տօրգ է սկսվել. վարդապետը պահանջում էր 10 րուբլ, իսկ ննջեցեալի տէրը տալիս իր միայն 6 րուբլ։ Վերջապէս համաձայնվեցան 8 րուբլով, որից 6 րուբլ վարդապետին, 1 րուբլ ծառային և 1 րուբլ ֆայտօնի փող։»

—

ԹԻՖԼԻՍԻ հայոց թատրոնի համար Կ. Պօլսից հրաւիրված դերասաններն ու դերասանուհիները հասան օգոստոսի 27-ին Թիֆլիս։ Ասում են որ առաջին ներկայացումը կը լինի սեպտեմբերի 3-ին։

ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՖՐԱՆՍԻԱ

—

Գամբետտա դիմեց իր ընտրողներին հետեւեալ նամակով. „Սիրելի համաքաղաքացիներ, օգոստոսի 21-ի ընտրութիւնների ժամանակ ես իմ պարտականութիւն համարեցի ոչինչ զանազանութիւն չը դնել 20-դ շրջանի երկու բաժինների մէջ։ Ես կամենում էի իմ քաղաքականութեան կատարեալ և հասկանալի հաշիւ տալ 20-դ շրջանի ընտրողներին։ Բելվիլի առաջին շրջանի մէջ ձայների նշանաւոր մեծամասնութեամբ ընտրված լինելով, ես այսօր տեղեկացայ, որ երկրորդ շրջանի մէջ ընտրված եմ միայն համեմատական մեծամասնութեամբ։ Այժմ ես արդէն ընդունել եմ իմ վճիռը։ Ես իմացայ այն, ինչ որ ինձ հարկաւոր էր գիտենալ։ Ես անօգուտ և ընդհանուր քուէարկութեան համար (որի հետ խաղալ չէ կարելի) անվայել եմ համարում կրկնաքուէարկութիւնը, որ միենոյն ժամանակ գործնական հետեւանք չէր ունենայ, որովհետև միենոյն է մի քանի շաբաթից յետոյ հարկաւոր կը լինէր երկու շրջաններից մէկը ընտրել։ Ես աւելի լաւ եմ համարում այդ ընտրութիւնը այժմ անել։ Ես եղել եմ և կը լինեմ Բելվիլի առաջին շրջանի պատգամաւոր։ Բաւական է։ Չը նայելով մեր թշնամիների ցածութեան և բռնութիւններին, որոնք իրանց ջանքերը միացրին մեր դէմ, ձեր ընտրութիւնը վըճռված է։ Այդ ընտրութիւնը հաստատեց, որ փարիզի ազգաբնակութեան ամենաթեթեւամիտ և շուտ սխալվող մասի հետ, միշտ գտնվում է հանրապետական մի մեծամասնութիւն, որ հաւատարիմ է մնում քաղաքական առողջ դատողութեանը։ Դրա ապացոյցներ շատ կան թէ այստեղ և թէ ամբողջ Ֆրանսիայի մէջ։ Դրա նշանակութիւնը չեն կարող ոչնչացնել ոչ մի քանի կատաղած լրագիրները, ոչ արմատականների անզուսպ աղաղակները և ոչ յաղթված յետադէմների խեղդված հեգնութիւնները։ Այդ անամօթները երբէք չեն կարող վնասել այն հաստատ, առողջամիտ, ազնիւ, ուժեղ և յաջորդական վերանորոգիչ քաղաքականութեան աջողութեանը, որին մենք հետեւում ենք։ Մենք կըխնդրենք առաջադիմութեան կանոնաւոր և յաջորդական ճանապարհով և կանգ կառնենք միայն ժողովրդի կամքը իմանալու համար, ամեն բան ժողովրդի կամքից կը սպասենք և ոչ թէ բռնութեանից։ Մենք միշտ պատրաստ ենք ընդդիմադրել թեթեւամիտներին և յետադէմներին։ Միշտ պատրաստ կը լինենք պաշտպանել կարգը և հանրապետական առաջադիմութիւնը։ Ձեզ համար դըժուար չի լինի արժանաւոր և պատուաւոր ներկայացուցիչ գտնել Բելվիլի ընտրողական շրջանի երկրորդ բաժնի համար, մի ներկայացուցիչ, որ հանրապետութեան փորձված և հաւատարիմ ծառայ լինի և որ իր անցեալով արժանի լինի ձեր հաւատարմութեանը։ Էլի մի խօսք. շնորհակալ եմ բոլոր այն ընտրողներից, որոնք չը գայթակղվեցան և հաւատարիմ մնացին իրանց պատգամաւորին։ Ցտեսութիւն։“ Բելվիլի առաջին շրջանի պատգամաւոր Լէօն Գամբետտա։ Այժմ ոչ ոք չէ կասկածում, որ Գամբետտա կընդունի ֆրանսիական մինիստր-նախագահի պաշտօնը։—Հարցը նրանումն է միայն, թէ Գրեվի կամաւորապէս կը յանձնի Գամբետտային կազմել նոր մինիստրութիւն, թէ նա կը սպասի պատգամաւորների նոր ժողովի վճռին, որից ստիպված Գրեվի կը դիմէ Գամբետտային։ Գամբետտայի վերև տպված նամակը ապացուցանում է, որ նա կտրել է իր բոլոր յարաբերութիւնները արմատականների հետ։

ԱՄԵՐԻԿԱ

—

Գարֆիլդի կեանքը նորերումն կասկածելի եղաւ, երբ յայտնեցին, թէ անհրաժեշտ է երկրորդ անգամ նրան ենթարկել խիրուրգիական օպերացիային։ Անհրաժեշտ էր մի նոր անցք բացանել, որտեղից դուրս գար վէրքի մէջ հաւաքված ժահրը, որպէս զի հիւանդի արիւնը չը վարակվէր։ Այդ նպատակով մի նոր օպերացիա կատարեցին, որ